

มาตรการภาษีในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

Taxation Measures in the Management of Local Museums

ชนนชชก พลสิงห์
Chonchanok PHONSING

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา มาตรการภาษีในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นประเภทต่างๆ ตามหน่วยภาษี 3 รูปแบบ คือ บุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคล สมาคมหรือมูลนิธิ และสมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร โดยศึกษาภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงและเพิ่มเติมกฎหมายอย่างสมเหตุสมผลต่อการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย

วิธีการศึกษา นำบัญชีการเงินของพิพิธภัณฑ์ที่จดทะเบียนเป็นองค์กรไม่แสวงผลกำไร โดยคัดเลือกพิพิธภัณฑ์ที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เป็นที่รู้จักในสังคม มีการเสียภาษีและจัดทำบัญชีอย่างถูกต้องมาคำนวณเงินภาษีที่ต้องชำระตามหน่วยภาษีทั้ง 3 รูปแบบ จากนั้นจึงเปรียบเทียบความแตกต่างของจำนวนเงินภาษีและสิทธิประโยชน์ต่างๆ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาพร้อมนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมด้วยการสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ด้านพิพิธภัณฑ์ ด้านบริหารจัดการและด้านภาษีอากร

ผลการศึกษา พบว่า รัฐจัดเก็บภาษีจากพิพิธภัณฑ์ตามหน่วยภาษีในการจดทะเบียน โดยพิพิธภัณฑ์ที่จดทะเบียนภายใต้ธุรกิจมีหน้าที่ชำระภาษีเสมือนการประกอบธุรกิจ ส่วนพิพิธภัณฑ์ที่จดทะเบียนภายใต้ธุรกิจไม่มุ่งแสวงผลกำไรมีหน้าที่ชำระภาษีตามองค์กรที่ได้จดทะเบียนไว้ทำให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นถูกจัดเก็บภาษีแตกต่างกันดังนี้ ภาษีเงินได้ พิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานโดยบุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคลเสียภาษีเงินได้แบบอัตราก้าวหน้า ส่วนพิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานโดยสมาคมหรือมูลนิธิเสียภาษีแบบอัตราคงที่

แต่ไม่สามารถนำต้นทุนมาหักค่าใช้จ่ายได้ และพิพธิภณท์ที่ดำเนินงานโดยสมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากรไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่มการประกอบกิจการพิพธิภณท์ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ตามมาตรา 81(1)(ฎ) แห่งประมวลรัษฎากรไม่ต้องจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม (ตามแนววินิจฉัยของกรมสรรพากร ได้รับการยกเว้นเฉพาะค่าเข้าชม) ภาษีโรงเรือนและที่ดินไม่ได้รับการยกเว้นภาษี ภาษีบำรุงท้องที่ ไม่ได้รับการยกเว้นภาษี และภาษีป้ายพิพธิภณท์ที่ดำเนินงานโดยบุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคลไม่ได้รับการยกเว้นภาษี แต่พิพธิภณท์ที่ดำเนินงานโดยสมาคมหรือมูลนิธิ และสมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากรได้รับการยกเว้นภาษีป้าย

ด้วยมาตรการและสิทธิประโยชน์ดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาอันเป็นอุปสรรคในการบริหารงาน ได้แก่ ปัญหาการมีสถานะเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลโดยการถาวร ปัญหาการขอมีสถานะเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร ปัญหาภาษีมูลค่าเพิ่มกับการจำหน่ายสินค้าและการบริจาค ปัญหาเรื่องการจำกัดวิธีบริจาค ปัญหาสิทธิประโยชน์จากการบริจาค ปัญหาการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย โดยมีข้อเสนอเพื่อเพิ่มเติมมาตรการภาษี คือ มาตรการทางภาษีเพื่อเป็นแรงจูงใจในการจัดตั้งพิพธิภณท์ที่ได้รับมาตรฐานสากล เพื่อส่งเสริมการบริจาคแก่พิพธิภณท์ เพื่อส่งเสริมการเข้าชมพิพธิภณท์ เพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการพิพธิภณท์ท้องถิ่น และเพื่อส่งเสริมพิพธิภณท์เอกชนเป็นผู้ประกอบการสังคม

คำสำคัญ : พิพธิภณท์ ภาษีอากร การจัดการ

Abstract

The purpose of this research is to study the criterion of local museum's taxation management that consists of 3 systems: 1) Individual or Group of

persons (sic) 2) Association or Foundation and 3) Association or a Foundation that has been declared a public charitable organization in accordance with Section 47 (7) (b) of the Revenue Code. The study of income tax, value-added tax, house-and-building tax, local development tax, and the signboard tax was taken into account when presenting ways of improvement and for creating reasonable regulations for the good of museum management in Thailand.

The method of this study is to bring from the non-profit museums' financial accounts and then choosing the museums that have continuously been administered, are well-known, have been paying tax and have properly managed their financial affairs to calculate the taxes that have to be paid in accordance with the aforementioned 3 tax entities. Then, the researcher compared and contrasted the differences between the tax money and benefits and analyzed the problems in order to come up with suitable alternatives by interviewing people who are knowledgeable about museums and experts in both museum management and taxation.

The museums that are registered as corporate businesses are responsible for tax payments just like other privately-owned firms. As for those museums that are registered as non-profit organizations, they are responsible for tax payments similar to those of other registered non-profit organizations. However, they differ from each other in the following ways:

1. Income tax: the museums that are being operated by individual or group of persons (sic) have to pay tax at the same progressive rate as for the personal income tax system. Those museums that are being operated as an association or foundation are liable to pay tax based on the flat rate system and that the cost cannot be deducted from their expenses. Also, those museums that

are being operated as an association or foundation that has been declared to be a public charitable organization in accordance with Section 47 (7) (b) of the Revenue Code will be exempt from income tax.

2. Value-added-tax: Except for the entrance fee, a museum business is exempt from value-added-tax. According to section 81 (1) (l) of the Revenue code, a museum business needs no value-added-tax registration.

3. Signboard tax: the museums that are being operated by individual or group of persons (sic) will not be exempt from taxation, but the museums that are being operated as an association or foundation, and those museums that are being operated as an Association or Foundation that has been declared a public charitable organization in accordance with Section 47 (7) (b) of the Revenue Code will be exempt from signboard tax.

4. Local museums are not exempt from House-and-building tax and Local development tax.

Such criteria and benefits have caused several issues and problems in terms of administration and management. These consist of; the issue of being a permanent charitable organization, the issue of the request to be a charitable organization in accordance with Section 47 (7) (b) of the Revenue Code, the issue of value-added tax products distribution and donations, the issue with monetary methods of donation, the issue with the benefits from donations, or the issue of collecting house-and-building tax, local development tax, and signboard tax. Having listed all the issues, there is actually an additional suggestion for the criterion of taxation, which is, the criterion of taxation that motivates businessmen to standardize their museums to be internationally and universally accepted. By doing this, it will encourage other people to donate more to the museums,

encourage people to visit the museums, encourage the local museum owners, and encourage private museums to be social entrepreneurs.

Key words: Museum / Taxation / Management

บทนำ

พิพิธภัณฑ์ คือ สถาบันที่ตั้งขึ้นเพื่อรวบรวม สงวนรักษา และจัดแสดงวัตถุที่มีความสำคัญทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและความเพลิดเพลิน โดยรวมถึงหอศิลป์ อนุสรณ์สถานทางประวัติศาสตร์ สวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ วนอุทยาน สถานสัตว์น้ำและสถานที่อื่น ๆ ที่จัดแสดงสิ่งที่มีชีวิต พิพิธภัณฑ์ มีบทบาทเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่สามารถกระตุ้นและสนับสนุนสังคมแห่งการเรียนรู้ ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และเกิดการพัฒนาด้านการศึกษานับแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ยังเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสำหรับกลุ่มคนต่าง ๆ

พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่เกิดขึ้นตามหลักการเสริมสร้างการเรียนรู้และการส่งต่อองค์ความรู้แก่สังคม รวมทั้งมีลักษณะการทำงานเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชนและการรักษามรดกทางวัฒนธรรม ดำเนินงานในรูปแบบองค์กรที่ไม่มุ่งแสวงผลกำไร (Non-profit Organization) พิพิธภัณฑ์จึงอยู่ในฐานะสถาบันทางสังคมที่รัฐบาลต้องตระหนักถึงความสำคัญในแง่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ที่รัฐควรมีหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมการทำงานของพิพิธภัณฑ์ทั้งในทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้การบัญญัติกฎหมายและมาตรการภาษีที่เหมาะสมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถส่งเสริมการทำงานของพิพิธภัณฑ์ได้ เนื่องจากทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างคล่องตัว สามารถบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายและสามารถสร้างแรงจูงใจในการบริจาคแก่พิพิธภัณฑ์ได้

ในระยะ 3-4 ปีที่ผ่านมา ความตื่นตัวในข้อเรียกร้องของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ ได้ถูกนำมาพูดคุยในเวทีเสวนาทางวิชาการและข้อเรียกร้องที่เกี่ยวข้องกับมาตรการภาษีก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ถูกกล่าวถึงเสมอ ทั้งนี้ ประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาหารือ นั้น สัมพันธ์

กับสถานการณ์จริงของพิพธิภคณ์ที่ท้องถิ่นในประเทศไทยที่ประสบปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงิน ทั้งการขาดเงินสนับสนุนและการเรียกเก็บภาษีจากรัฐในฐานะธุรกิจที่แสวงผลกำไร ตัวอย่างในพ.ศ.2545 พิพธิภคณ์ที่พื้นบ้านจำทวี่ถูกเรียกเก็บภาษีโรงเรียนและที่ดินย้อนหลัง 20 ปี เป็นเงิน 200,000 บาท ด้วยเหตุผลว่าพิพธิภคณ์ไม่ใช่วัดหรือโรงเรียนที่ได้รับการยกเว้นภาษีทำให้พิพธิภคณ์แห่งนี้ประสบปัญหาการเงินจนประกาศว่าอาจต้องปิดตัวลง จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้ทำงานพิพธิภคณ์ได้ตระหนักถึงปัญหาจากมาตรการภาษีที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพิพธิภคณ์รวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาบางประการของระบบกิจการพิพธิภคณ์ในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการภาษีในปัจจุบัน พบว่า มีบทบัญญัติที่เอื้อประโยชน์ต่อการบริหารงานของพิพธิภคณ์ที่มีฐานะเป็นองค์การสาธารณกุศล 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 องค์การหรือสถานสาธารณกุศลที่ประกาศไว้เป็นการถาวร ได้แก่ พิพธิภคณ์เอกชนที่เปิดให้ใช้เป็นการสาธารณะโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ค่าทำนุบำรุงหรือเงินสนับสนุนใดๆ และพิพธิภคณ์ของทางราชการ ประเภทที่ 2 องค์การหรือสถานสาธารณกุศลที่ประกาศกำหนดเป็นการเฉพาะราย ได้แก่ พิพธิภคณ์ที่ดำเนินงานโดยสมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร จากบทบัญญัตินี้พิพธิภคณ์ของทางราชการจึงจัดเป็นองค์การสาธารณกุศล ส่วนพิพธิภคณ์เอกชนที่ต้องการมีสถานะเป็นองค์การสาธารณกุศลต้องจดทะเบียนค่าใช้จ่าย หรือจัดตั้งสมาคมหรือมูลนิธิและยื่นคำขอให้สมาคมหรือมูลนิธิดังกล่าวได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศล ข้อดีของการเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลนั้นทำให้ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีหลายประการ อาทิ ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล เนื่องจากตามประมวลรัษฎากรไม่ถือว่าองค์กรดังกล่าวมีสถานะเป็นนิติบุคคล ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มในการขายสินค้าหรือให้บริการเพื่อการสาธารณกุศลในประเทศไทย รวมทั้งได้รับการยกเว้นภาษีป้าย นอกจากนี้ผู้บริจาคทรัพย์สินเพื่อการสาธารณกุศลยังได้รับสิทธิประโยชน์ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดให้ได้รับการหักลดหย่อนภาษี เนื่องจากมาตรการทางภาษีเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาการบริจาคจากแหล่งทุนทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลจึงเป็น

ข้อควรคำนึงพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนของฟิฟิธภัณฑ์ ปัจจุบันแม้ว่ารัฐจะสนับสนุนให้จัดตั้งฟิฟิธภัณฑ์ท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา แต่มาตรการภาษีที่สนับสนุนฟิฟิธภัณฑ์ท้องถิ่นยังไม่ได้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว แต่ยังคงใช้มาตรการภาษีเช่นเดียวกับองค์กรธุรกิจประเภทอื่นๆ ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นฟิฟิธภัณฑ์ส่วนใหญ่ดำเนินกิจการเสมือนสถาบันการศึกษานอกกระบวนที่ไม่ได้มุ่งแสวงผลกำไร

เมื่อทบทวนภาพรวมของฟิฟิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย ฟิฟิธภัณฑ์ที่มีสถานะเป็นองค์กรสาธารณกุศลหรืออยู่ในความดูแลขององค์กรสาธารณกุศลนั้นมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนฟิฟิธภัณฑ์ท้องถิ่นทั้งหมด เนื่องจากแนวโน้มการจัดตั้งฟิฟิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ดำเนินการโดยภาคเอกชนนั้นก่อตั้งขึ้นมาด้วยความรัก ความหวงแหนจากปัจเจกบุคคล (พิเศษ เจียจันทร์พงษ์. 2540 : 91) โดยไม่ได้จดทะเบียนเป็นองค์กรไม่แสวงผลกำไร ด้วยลักษณะเช่นนี้ฟิฟิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ดำเนินงานโดยบุคคลธรรมดาจึงประสบปัญหาจากมาตรการภาษีและวิธีการสนับสนุนจากองค์กรรัฐและเอกชน อาจกล่าวได้ว่าฟิฟิธภัณฑ์ที่อาจประสบปัญหามาตรการภาษี คือ ฟิฟิธภัณฑ์ที่ไม่ได้อยู่ในกำกับของรัฐบาลกลาง ได้แก่ ฟิฟิธภัณฑ์ท้องถิ่น ฟิฟิธภัณฑ์ชุมชน หรือฟิฟิธภัณฑ์พื้นบ้านซึ่งดำเนินงานโดยบุคคลธรรมดา คณะบุคคล สมาคม และมูลนิธิ

ความหมายโดยการเรียกชื่อประเภทว่า ฟิฟิธภัณฑ์ท้องถิ่น นี้ มีความกำกวมหรือทับซ้อนกันในแง่ของการให้ความหมายของชื่อที่เรียก ด้วยความหมายที่ใช้กันอยู่นั้น คำว่าฟิฟิธภัณฑ์ท้องถิ่น สามารถหมายถึง ฟิฟิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ หมายถึงฟิฟิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานโดยปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคลในท้องถิ่น หรือ หมายถึงฟิฟิธภัณฑ์ที่มีการจัดแสดงเรื่องราวของท้องถิ่น ชุมชน หรือ หมายถึงฟิฟิธภัณฑ์ที่มีที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นก็ได้ ด้วยการให้ความหมายในลักษณะเช่นนี้ เมื่อนำมาพิจารณาเพื่อจำแนกประเภท พบว่า ฟิฟิธภัณฑ์ท้องถิ่น สามารถจำแนกตามประเภทหน่วยภาษีได้หลายลักษณะซึ่งมาตรการภาษีและสิทธิประโยชน์ก็มีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามความหมายของฟิฟิธภัณฑ์ท้องถิ่นตาม

การศึกษาครั้งนี้ หมายถึง พิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานโดยบุคคลธรรมดา หรือกลุ่มบุคคล หน่วยงาน องค์กรซึ่งมีลักษณะเป็นสถาบันนอกระบบราชการ มีเงินติดบุคคลของรัฐ หรืออยู่ภายใต้การดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ที่ผ่านมาได้มีข้อเรียกร้องที่เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหลายประการ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้นอกระบบ ภาครัฐควรออกกฎหมายสนับสนุนด้านการบริหารงาน เช่น การลดหย่อนภาษี การจัดตั้งสมาคมหรือมูลนิธิ และมีการตั้งข้อสังเกตพร้อมเสนอแนะปัญหาบางประการโดยได้กล่าวถึงพิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานโดยเอกชนหรือชุมชนว่า เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ยังไม่มีโอกาสเข้าถึงเงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งๆ ที่ได้ทำหน้าที่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติอย่างแข็งขัน รัฐอาจออกกฎหมายรับรองสถานภาพองค์กรไม่แสวงผลกำไร (Non-profit Organization) และกฎหมายรับรองสถานภาพพิพิธภัณฑ์ เพื่อเปิดช่องทางให้ได้รับความสนับสนุนด้านการเงิน หรืออุปกรณ์การดำเนินงานจากภาครัฐได้ หรือหากได้รับการสนับสนุนจากเอกชนอื่น ๆ ก็สามารถนำเงินบริจาคเหล่านี้ไปลดหย่อนภาษีได้ อย่างไรก็ตามการดำเนินงานจำเป็นต้องมีการรวมพลังของพิพิธภัณฑ์ไทยเพื่อต่อกรกับรัฐบาลให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม จึงจะช่วยให้พิพิธภัณฑ์ขนาดเล็กหลายๆ แห่งที่กำลังจะหมดแรงกลับมามีพลังทำหน้าที่เพื่อสังคมต่อไป และในทางกลับกันก็ได้ตั้งข้อสังเกตในฐานะพลเมืองของรัฐที่จ่ายภาษีให้กับรัฐบาล แต่รัฐก็ดำเนินการนำเงินงบประมาณไปใช้ผูกขาดกับการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ภายใต้หน่วยงานราชการ (ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง. 2554: 77-78) ซึ่งจากข้อเสนอดังกล่าว น่าจะเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่า มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาษี มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ โดยเฉพาะในด้านการเงินที่เกี่ยวข้องกับการบริจาค และการลดภาระค่าใช้จ่ายอื่นๆ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์มีสภาพคล่องทางการเงินมากขึ้น

ผู้ศึกษาเห็นว่าในบริบทของประเทศไทยที่ยังไม่ให้นำหนักในการสนับสนุนองค์กรเหล่านี้มากนัก และการที่รัฐยังไม่ให้ความสำคัญในการทุ่มงบประมาณ การสนับสนุนด้วยกฎหมายสามารถเป็นทางออกสำคัญทางหนึ่งที่จะช่วยพยุงพิพิธภัณฑ์ในภาคเอกชนทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ให้สามารถดำเนินกิจการพิพิธภัณฑ์ของตน โดยไม่ต้องรอ

งบประมาณจากภาครัฐได้เป็นอย่างดีซึ่งการศึกษานี้จะช่วยผลักดันให้สถานการณ์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับฟิสิกส์ที่มีความชัดเจนมากขึ้น และเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนงานด้านภาษีที่เกี่ยวข้องกับฟิสิกส์ ด้านการบริหารงานฟิสิกส์ในฐานะองค์การสาธารณกุศล รวมถึงด้านการระดมทุนแก่ฟิสิกส์ในประเทศไทยอีกด้วย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษามาตรการภาษีในการบริหารงานฟิสิกส์ที่แตกต่างกัน 3 หน่วยภาษี คือ บุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคล สมาคมหรือมูลนิธิ และ สมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร 2) เสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายที่ควรเพิ่มเติมอย่างสมเหตุสมผลเพื่อส่งเสริมการบริหารงานฟิสิกส์ที่ท้องถิ่นในประเทศไทยให้เกิดความคล่องตัวและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

วิธีการและขั้นตอนการศึกษา

1. ศึกษาบทบัญญัติทางกฎหมายด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

โดยศึกษาบทบัญญัติทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานฟิสิกส์ตามหน่วยภาษี 3 รูปแบบ คือ บุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคล สมาคมหรือมูลนิธิ และสมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร เพื่อรวบรวมบทบัญญัติจากประมวลรัษฎากร พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ คำพิพากษาศาลฎีกาและข้อหารือจากกรมสรรพากรที่เกี่ยวข้องกับมาตรการภาษีในการบริหารงานฟิสิกส์ โดยศึกษาภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย

2. ศึกษามาตรการภาษีจากตัวเลขบัญชีการเงินของกรณีศึกษา (Case Study)

โดยนำตัวเลขจากบัญชีการเงินของฟิสิกส์แห่งหนึ่งที่สามารถเป็นตัวแทนฟิสิกส์ท้องถิ่นเอกชนขนาดกลางมาคำนวณภาษีประเภทต่างๆ ที่ฟิสิกส์ต้องชำระ

ตามหน่วยภาษี 3 รูปแบบ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวเลขภาษีที่ต้องชำระและเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์ทางภาษีรวมถึงด้านการก่อตั้งและบริหารจัดการองค์กร

3. ศึกษาแนวทางที่ควรเพิ่มเติมมาตรการภาษีจากการสัมภาษณ์

ศึกษาแนวทางที่ควรเพิ่มเติมมาตรการภาษี ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีประสบการณ์ด้านพิพธิภัณฑ์ ด้านกฎหมายการศึกษา ด้านกฎหมายภาษี และด้านการบริหารจัดการองค์กร เพื่อหาแนวทางแก้ไขหรือเพิ่มเติมมาตรการภาษีที่เหมาะสมต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถสรุปมาตรการและสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับพิพธิภัณฑ์ รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอเพื่อเพิ่มเติมมาตรการภาษีได้ดังนี้

1. มาตรการและสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับพิพธิภัณฑ์ มาตรการทางภาษีที่รัฐใช้ในการดำเนินพิพธิภัณฑ์ในปัจจุบันใช้หน่วยภาษีตามการจดทะเบียน โดยพิพธิภัณฑ์ที่จดทะเบียนภายใต้ธุรกิจก็ต้องชำระภาษีเสมือนการประกอบธุรกิจ ส่วนพิพธิภัณฑ์ที่อยู่ภายใต้การจดทะเบียนเป็นองค์กรไม่มุ่งแสวงผลกำไร ต้องชำระภาษีตามองค์กรที่ได้จดทะเบียนไว้ ทั้งนี้มีบทบัญญัติทางภาษีที่เอื้อต่อการบริหารงานพิพธิภัณฑ์ดังนี้

1.1 บทบัญญัติตามข้อ 2 ตรีของประกาศกระทรวงการคลัง ว่าด้วยภาษีเงินได้และภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 2) ได้ระบุถึงองค์กรหรือสถานสาธารณกุศลประเภทที่ 1 ซึ่งเป็นองค์กรหรือสถานสาธารณกุศลที่ประกาศไว้เป็นการถาวร ได้แก่ ค. หอสมุด ห้องสมุด พิพธิภัณฑ์ หอศิลป์ของเอกชนที่เปิดให้ใช้เป็นการสาธารณะโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ค่าทำนุบำรุงหรือเงินสนับสนุนใดๆ และหอสมุด ห้องสมุด พิพธิภัณฑ์ หอศิลป์ของทางราชการซึ่งได้การยกเว้นภาษีเงินได้และได้รับสิทธิประโยชน์ในการที่ผู้บริจาคสามารถหักลดหย่อนภาษีได้

1.2 การประกอบกิจการพิพธิภัณฑ์จึงเป็นกิจการซึ่งได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มตามมาตรา 81 (1) (ฎ) แห่งประมวลรัษฎากรไม่ต้องจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มและเป็น

กิจการซึ่งไม่มีสิทธิ์ขอต่ออธิบดีเพื่อขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มตามมาตรา 81/3 แห่งประมวลรัษฎากร (ตามแนววินิจฉัยของกรมสรรพากร ได้รับความยกเว้นเฉพาะค่าเข้าชม)

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้นำตัวเลขจากบัญชีการเงินของฟิสิกส์ภัณฑ์ท้องถิ่นแห่งหนึ่งที่สามารถเป็นตัวแทนฟิสิกส์ภัณฑ์ท้องถิ่นเอกชน ขนาดกลาง มาคำนวณเงินภาษีที่ต้องชำระ ตามหน่วยภาษี 3 รูปแบบ คือ บุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคล สมาคมหรือมูลนิธิ และสมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร พบว่าสามารถสรุปความแตกต่างได้ดังนี้

ภาษีเงินได้ ฟิสิกส์ภัณฑ์ที่ดำเนินงานโดยบุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคลเสียภาษีเงินได้แบบอัตราก้าวหน้า ส่วนฟิสิกส์ภัณฑ์ที่ดำเนินงานโดยสมาคมหรือมูลนิธิเสียภาษีแบบอัตราคงที่แต่ไม่สามารถนำต้นทุนมาหักค่าใช้จ่ายได้ และฟิสิกส์ภัณฑ์ที่ดำเนินงานโดยสมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากรไม่ต้องเสียภาษีเงินได้แต่มีเงื่อนไขให้รายจ่ายของมูลนิธิเป็นรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะอย่างน้อยกว่าร้อยละ 75 ของรายจ่ายทั้งสิ้นในสามรอบระยะเวลาบัญชีที่แล้วมา และรายจ่ายดังกล่าวได้นำไปเป็นรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะอย่างน้อยกว่าร้อยละ 65 ของรายจ่ายทั้งสิ้นในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี ทั้งนี้บุคคลธรรมดาที่บริจาคเงินและนิติบุคคลที่บริจาคเงินหรือทรัพย์สินแก่องค์กรดังกล่าวได้รับสิทธิประโยชน์ในการลดหย่อนภาษี

ภาษีมูลค่าเพิ่ม การประกอบกิจการฟิสิกส์ภัณฑ์เป็นกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ตามมาตรา 81 (1) (ฎ) แห่งประมวลรัษฎากร โดยไม่ต้องจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มและเป็นกิจการซึ่งไม่มีสิทธิ์ขอต่ออธิบดีเพื่อขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มตามมาตรา 81/3 แห่งประมวลรัษฎากร ตามแนววินิจฉัยของกรมสรรพากรได้รับการยกเว้นเฉพาะค่าเข้าชมทำให้ฟิสิกส์ภัณฑ์ที่ดำเนินงานโดยบุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคล สมาคมหรือมูลนิธิ และ สมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร หากมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าหรือการให้บริการเกินมูลค่าฐานภาษีต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม แต่สมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการ

ประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร สามารถร้องขอให้พิจารณายกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มในการจำหน่ายสินค้าบางประเภท หรือ การให้บริการทางวิชาชีพที่นำเงินรายได้หรือผลกำไรไปใช้เพื่อประโยชน์แก่การสาธารณกุศลภายในประเทศซึ่งไม่นำผลกำไรไปจ่ายในทางอื่นตามมาตรา 81 (1) (ธ) แห่งประมวลรัษฎากร

ภาษีโรงเรือนและที่ดิน พิพิษภณท์ที่ดำเนินงานโดยบุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคล สมาคมหรือมูลนิธิ และ สมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร ไม่ได้รับการยกเว้นภาษีและเสียภาษีในอัตราที่เท่ากัน

ภาษีบำรุงท้องที่ พิพิษภณท์ที่ดำเนินงานโดยบุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคล สมาคมหรือมูลนิธิ และสมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร ไม่ได้รับการยกเว้นภาษีและเสียภาษีในอัตราที่เท่ากัน

ภาษีป้าย พิพิษภณท์ที่ดำเนินงานโดยบุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคล ไม่ได้รับการยกเว้นภาษี แต่พิพิษภณท์ที่ดำเนินงานโดยสมาคมหรือมูลนิธิ และสมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร ได้รับการยกเว้นภาษีป้าย

นอกจากนี้ยังมีสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ที่เอื้อต่อการบริหารงานพิพิษภณท์ ดังนี้

การจัดทำบัญชี บุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคลไม่ต้องจัดทำบัญชีและเงินได้ในการคำนวณภาษีเป็นเงินได้พึงประเมิน ส่วนสมาคมหรือมูลนิธิ และสมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร มีหน้าที่ต้องจัดทำและรับรองบัญชี

การส่งเสริมผู้บริจาค บุคคลธรรมดาที่บริจาคเงินและนิติบุคคลที่บริจาคเงินหรือทรัพย์สินแก่สมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร ได้รับสิทธิในการลดหย่อนภาษีเงินได้

ทุนดำเนินการ บุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคลไม่ต้องจดทะเบียนทุนดำเนินการ แต่การจดทะเบียนเป็นมูลนิธิต้องมีสินทรัพย์เพื่อเป็นทุนจดทะเบียน 200,000 บาทขึ้นไป

ลักษณะเงินได้ที่เอื้อสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย บุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคลที่มีเงินได้ไม่เกิน 150,000 บาทได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ สมาคมหรือมูลนิธิได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้จากเงินได้ประเภทบริจาคหรือการลงทะเบียนสมาชิก และสมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร เงินได้ทุกประเภทไม่ต้องเสียภาษีเงินได้

ฟิฟิธภัณฑ์กับการเป็นองค์การสถานสาธารณกุศล ฟิฟิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานโดยบุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคล และสมาคมหรือมูลนิธิต้องไม่เก็บค่าใช้จ่าย ค่าทำนุบำรุงในการเปิดให้บริการแก่สาธารณะ แต่ฟิฟิธภัณฑ์ที่เป็นสมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร แม้ว่าเก็บค่าเข้าชมก็ถือว่าเป็นองค์การสถานสาธารณกุศล

2. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากมาตรการทางภาษีและสิทธิประโยชน์ที่บังคับใช้ในปัจจุบัน จากมาตรการภาษีที่เกี่ยวข้องกับฟิฟิธภัณฑ์และสิทธิประโยชน์ที่บังคับใช้ในปัจจุบัน ประกอบกับการไม่มีกฎหมายที่ระบุสถานภาพองค์กรฟิฟิธภัณฑ์ท้องถิ่น ทำให้กิจการฟิฟิธภัณฑ์ในปัจจุบันอยู่ภายใต้การดำเนินกิจการขององค์กรอื่น จึงทำให้เกิดปัญหาอันเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานฟิฟิธภัณฑ์ ดังนี้

2.1 ปัญหาของฟิฟิธภัณฑ์กรณีการเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลโดยการถาวร ด้วยเกณฑ์ที่กำหนดให้ฟิฟิธภัณฑ์เอกชนงดเว้นค่าเข้าชมทำให้ฟิฟิธภัณฑ์ต้องแบกรับค่าใช้จ่ายที่สูงและเป็นการสร้างค่านิยมที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับฟิฟิธภัณฑ์ นอกจากนี้ การเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลโดยการถาวรตามกฎหมายไม่สามารถทำได้เนื่องจากไม่มีองค์กรที่สามารถรับรองสถานภาพฟิฟิธภัณฑ์เอกชนตามที่ได้ระบุไว้

2.2 ปัญหาการขอพิจารณาให้ประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร เนื่องจากหน่วยงานที่ขอมีสิทธิได้ต้องดำเนินการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่นานเกินไป และหลักเกณฑ์เรื่องการ

ตรวจสอบบัญชีย้อนหลัง 3 ปี โดยต้องปรากฏว่านำรายได้ไปเป็นรายจ่ายเพื่อการกุศล สาธารณะตามที่ระบุนั้น ทำให้พิพิธภัณฑ์ที่ก่อตั้งขึ้นใหม่ไม่สามารถขอมีสถานะได้

2.3 ปัญหากล้าซื้อมูลค่าเพิ่มกับการจำหน่ายสินค้า ร้านค้าพิพิธภัณฑ์ (museum shop) ถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของงานพิพิธภัณฑ์ที่ต้องอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าชม (อลิสา ภูษอุม, 2555) และเป็นการสื่อสารองค์ความรู้ของพิพิธภัณฑ์อีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเอกชนนั้นไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐในด้านการเงินจึงต้องหารายได้จากการจัดจำหน่ายสินค้าเพื่อให้การดำเนินงานพิพิธภัณฑ์สามารถดำเนินต่อไปได้ ซึ่งรายได้ที่นำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งเพื่อพัฒนาให้บริการสาธารณะมีความยั่งยืนมากจึงควรควรงดเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มการจำหน่ายสินค้าในร้านค้าพิพิธภัณฑ์

2.4 ปัญหาเรื่องการจำกัดวิธีการบริจาค เกิดในกรณีที่บุคคลธรรมดาบริจาค สิ่งของหรือทรัพย์สินให้แก่พิพิธภัณฑ์ที่เป็นองค์การสถานสาธารณกุศล เนื่องจากการบริจาคที่ได้รับการลดหย่อนภาษีตามประมวลรัษฎากร ต้องเป็นการบริจาคที่เป็นเงินเท่านั้น การจำกัดสิทธิประโยชน์นี้อาจเป็นปัญหาในแง่ของการขาดองค์ความรู้โดยผู้ครอบครองวัตถุ สะสมอาจไม่มีแรงจูงใจเพียงพอในการบริจาค จึงควรวางหลักเกณฑ์ให้การบริจาคทรัพย์สิน เพื่อสนับสนุนงานพิพิธภัณฑ์สามารถนำมลดหย่อนภาษีเงินได้

2.5 ปัญหาสิทธิประโยชน์ที่ได้จากการบริจาค การที่ผู้บริจาคเงินให้แก่ พิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานภายใต้สมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์การสถาน สาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) ประมวลรัษฎากรได้รับสิทธิประโยชน์ในการบริจาค ในขณะที่พิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานโดยบุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคล และสมาคมหรือมูลนิธิ ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์นั้น อาจส่งผลให้พิพิธภัณฑ์ที่ไม่ได้อยู่ภายใต้องค์กรดังกล่าวไม่ได้รับ ความสนใจจากผู้บริจาคเนื่องจากไม่มีสิทธิประโยชน์ทางภาษี

2.6 ปัญหาจากการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติที่ลดหย่อนหรือยกเว้นการจัดเก็บภาษีแก่พิพิธภัณฑ์ ทั้งที่ ๑ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นมีส่วนสนับสนุนการพัฒนาของชุมชนทำให้พิพิธภัณฑ์ต้องแบกรับปัญหาภาษี

ดังกล่าวในแต่ละปีค่อนข้างสูง (ฟิสิกส์ภัณฑ์ต้องอาศัยพื้นที่ในการจัดแสดงและให้บริการ รวมทั้งควรตั้งอยู่ในแหล่งที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก)

2.7 ปัญหาจากการจัดเก็บภาษีป้าย ตามพระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510 การยกเว้นภาษีการจัดเก็บภาษีป้ายไม่ได้มีกำหนดไว้สำหรับงานฟิสิกส์ภัณฑ์โดยเฉพาะ แต่ได้กำหนดให้ป้ายของสมาคมหรือมูลนิธิ และป้ายของโรงเรียนเอกชนตามกฎหมายฯ ไม่ต้องเสียภาษีป้าย

3. ข้อเสนอเพื่อเพิ่มเติมมาตรการภาษีให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการฟิสิกส์ภัณฑ์ท้องถิ่น ดังนี้

3.1 มาตรการภาษีเพื่อเป็นแรงจูงใจในการจัดตั้งฟิสิกส์ภัณฑ์ที่ได้รับมาตรฐานสากล รัฐควรจัดตั้งองค์กรที่สามารถรับรองสถานภาพฟิสิกส์ภัณฑ์ท้องถิ่นและควรเพิ่มเติมมาตรการภาษีสำหรับฟิสิกส์ภัณฑ์ที่ได้รับมาตรฐานสากล คือ ยกเว้นภาษีเงินได้หรือชำระภาษีในอัตราที่ต่ำกว่าองค์กรธุรกิจ ลดภาษีมูลค่าเพิ่มจากภาษีซื้อและภาษีขายเพื่อแก่ฟิสิกส์ภัณฑ์ ยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีท้องถิ่นได้แก่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย

3.2 มาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมการบริจาดเพื่อฟิสิกส์ภัณฑ์ เพิ่มมาตรการภาษีอาทิ ผู้บริจาคได้สิทธิการลดหย่อนภาษีทั้งกรณีการบริจาคเงินและสินทรัพย์ ผู้บริจาคได้สิทธิการลดหย่อนภาษีเพิ่มเป็น 2 หรือ 3 เท่า ผู้บริจาคสามารถนำสิทธิการลดหย่อนภาษีไปใช้ในปีภาษีถัดไป หรือ ฟิสิกส์ภัณฑ์ถูกบันทึกเป็นรายชื่อหนึ่งในหน้าแบบยื่นภาษีเงินได้ (ภงด.)

3.3 มาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมการเข้าชมฟิสิกส์ภัณฑ์ให้ค่าใช้จ่ายจากการเข้าชมฟิสิกส์ภัณฑ์ทั้งในและนอกประเทศ สามารถนำมาลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

3.4 มาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับฟิสิกส์ภัณฑ์ สามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือลดภาษีมูลค่าเพิ่มให้กับผู้ประกอบการที่ขายสินค้าให้ฟิสิกส์ภัณฑ์ และกำหนดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการประเมินภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้ผู้รับจ้างที่ประกอบอาชีพในหน่วยงานฟิสิกส์ภัณฑ์สามารถหักต้นทุนค่าใช้จ่าย

3.5 มาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมให้พิพิธภัณฑสถานเอกชนเป็นผู้ประกอบการสังคม ส่งเสริมให้พิพิธภัณฑสถานจัดหารายได้ด้วยตัวเองโดยไม่พึ่งพาเงินจากการบริจาคเพียงอย่างเดียว ด้วยการยกเว้นภาษีเงินได้และภาษีมูลค่าเพิ่มแก่บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่ประกอบกิจการพิพิธภัณฑสถานเช่นเดียวกับการยกเว้นภาษีเงินได้ให้กับผู้ประกอบการสถานศึกษาเอกชน และให้การซื้อสินค้าหรือการว่าจ้างงานผู้ประกอบการในหน่วยงานพิพิธภัณฑสถานไม่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม

3.6 มาตรการที่เกี่ยวกับภาษีท้องถิ่น ควรเพิ่มเติมเพื่อบรรเทาค่าใช้จ่ายแก่พิพิธภัณฑสถาน คือ ภาษีโรงเรือนและที่ดินกำหนดให้พิพิธภัณฑสถานถือเป็นโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างที่ได้รับการยกเว้นภาษีหรือได้ลดค่ารายปีลงต่ำกว่าการจัดเก็บธุรกิจทั่วไป ภาษีบำรุงท้องที่ให้รวมที่ดินของพิพิธภัณฑสถานเป็นที่ดินที่ใช้เพื่อการศึกษา และยกเว้นให้ป้ายของพิพิธภัณฑสถานที่ไม่ได้มีเนื้อหาเพื่อการค้าแก่ผู้ประกอบการอื่นไม่ต้องเสียภาษีป้าย

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษามาตรการภาษีที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถานและสิทธิประโยชน์ของแต่ละประเภทองค์กรรวมเมื่อวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้พบข้อสังเกตที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของมาตรการภาษีที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถาน

1.1 บทบัญญัติตามข้อ 2 ตรีของประกาศกระทรวงการคลังว่าด้วยภาษีเงินได้และภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 2) ๗ ได้ระบุถึงองค์การหรือสถานสาธารณกุศลประเภทที่ 1 ซึ่งเป็นองค์การหรือสถานสาธารณกุศลที่ประกาศไว้เป็นการถาวร ได้แก่ หอสมุด ห้องสมุด พิพิธภัณฑสถาน หอศิลป์ของเอกชนที่เปิดให้ใช้เป็นการสาธารณะโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ค่าทำนุบำรุงหรือเงินสนับสนุนใดๆ และหอสมุด ห้องสมุด พิพิธภัณฑสถาน หอศิลป์ของทางราชการซึ่งได้การยกเว้นภาษีเงินได้และได้รับสิทธิประโยชน์ในการที่ผู้บริจาคสามารถหักลดหย่อนภาษีได้ บทบัญญัติข้อนี้ไม่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจริงของพิพิธภัณฑสถาน เนื่องจากไม่มีกฎหมายที่นิยามลักษณะและสถานภาพของพิพิธภัณฑสถานตามบทบัญญัติในข้อนี้

และการกำหนดให้การงดเว้นค่าเข้าชมเป็นเกณฑ์การพิจารณาลักษณะขององค์กรหรือสถานสาธารณกุศลก็ทำให้พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาในการบริหารจัดการ

1.2 การประกอบกิจการพิพิธภัณฑ์จึงเป็นกิจการซึ่งได้รับยกเว้นภาษี มูลค่าเพิ่มตามมาตรา 81 (1) (ฎ) แห่งประมวลรัษฎากรไม่ต้องจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มและเป็นกิจการซึ่งไม่มีสิทธิขอต่ออธิบดีเพื่อขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มตามมาตรา 81/3 แห่งประมวลรัษฎากร แม้ว่าบทบัญญัติข้อนี้จะเป็นการสนับสนุนการประกอบกิจการพิพิธภัณฑ์ แต่ตามแนววินิจฉัยของกรมสรรพากรที่ผ่านมาั้นได้รับการยกเว้นเฉพาะการจำหน่ายบัตรเข้าชม ทั้งที่จริงแล้วงานร้านค้าพิพิธภัณฑ์ก็ถือเป็นหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าชมและเป็นการสื่อสารองค์ความรู้ การยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มเฉพาะค่าเข้าชมเป็นการจำกัดโอกาสในการอยู่รอดของพิพิธภัณฑ์ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

ประสิทธิภาพของการจัดเก็บภาษีจากพิพิธภัณฑ์นี้ เกี่ยวข้องกับการไม่มีกฎหมายที่บัญญัติลักษณะพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น/เอกชนทำให้พิพิธภัณฑ์ต้องประยุกต์ใช้กฎหมายอื่น ดังนั้น พิพิธภัณฑ์จึงถูกจัดเก็บภาษีตามหน่วยภาษีตามลักษณะองค์กรที่จดทะเบียน โดยหากจดทะเบียนในนามการค้าก็ถูกจัดเก็บภาษีเทียบเท่าการประกอบธุรกิจทั่วไป หรือหากจดทะเบียนด้วยนิติบุคคลที่ไม่แสวงผลกำไรก็ถูกจัดเก็บภาษีภาษีและต้องดำเนินงานตามลักษณะขององค์กรดังกล่าว ลักษณะเช่นนี้ทำให้ทำให้ขาดหลักความเสมอภาคและหลักความเป็นธรรมทางการจัดเก็บภาษีอากร กล่าวคือ พิพิธภัณฑ์ทุกแห่งไม่ได้รับการส่งเสริมทางภาษีอย่างเท่าเทียมแม้ว่าจะดำเนินงานในลักษณะเดียวกัน ขณะเดียวกันพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับสิทธิประโยชน์ในฐานะสมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการประกาศเป็นองค์กรสาธารณกุศลก็ต้องรับภาระในการบริหารองค์กรตามเงื่อนไขดังกล่าวซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนางานพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้การไม่มีกฎหมายที่บัญญัติลักษณะพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น/เอกชนทำให้การควบคุมมาตรฐานทางวิชาชีพนั้นเป็นไปได้ยาก เนื่องจากการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ที่ทำได้โดยง่ายนั้นอาจส่งผลที่ทำให้ภาพแทนในการสร้างความเข้าใจงานพิพิธภัณฑ์ต่อสังคมในทิศทางที่ไม่ตรงกับเจตนารมณ์ตามนิยามของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างประเทศ (ICOM) รวมถึงเป็นช่องว่างที่ทำให้มีผู้ประกอบการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็น

สถาบันแสวงผลกำไร และยังทำให้การสามารถติดตามสถานการณ์พิพธภัณฑ์ท้องถิ่น/ เอกชนเป็นไปด้วยความยากลำบากพร้อมทั้งไม่สามารถให้การสนับสนุนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย (โชติรส เกตุแก้ว, 2555) ประกอบกับอาจทำให้การพัฒนาบุคลากรทางพิพธภัณฑ์ไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับการกำหนดนโยบายของรัฐและการสร้างต้นแบบบุคลากรด้านพิพธภัณฑ์ในระดับปัจเจกบุคคล อย่างไรก็ตามแม้ว่ามีหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่สนับสนุนการทำงานของพิพธภัณฑ์ท้องถิ่น แต่ก็ยังไม่มีหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการดูแลพิพธภัณฑ์ทุกประเภทได้ครอบคลุมและสามารถรับรองสถานภาพความเป็นพิพธภัณฑ์ในทางกฎหมายได้

นอกจากนี้ การจัดเก็บภาษีจากพิพธภัณฑ์เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับองค์กรด้านการศึกษาด้วย พบว่า ชัดกับหลักความเป็นธรรม ความเป็นกลางและความเสมอภาค เนื่องจากมีการยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย ให้กับสถานศึกษาเอกชน และการบริจาคทรัพย์สินเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานแก่สถานศึกษาเอกชนถือเป็นการบริจาคเพื่อการศึกษาได้รับสิทธิในการลดหย่อนภาษี แต่ไม่มีมาตรการภาษีเพื่อสำหรับพิพธภัณฑ์ โดยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้น ได้กำหนดให้พิพธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ

2. การดำเนินกิจการพิพธภัณฑ์แบบไม่มุ่งแสวงผลกำไรให้อยู่รอดภายใต้มาตรการภาษีปัจจุบัน

ตลอดระยะเวลา 10-15 ปีมานี้ ยังไม่มีการเพิ่มเติมหรือปรับปรุงที่ให้สอดคล้องกับการดำเนินงานพิพธภัณฑ์ในประเทศไทย ผู้ปฏิบัติงานพิพธภัณฑ์จึงควรทราบข้อจำกัดและแนวทางการดำเนินกิจการพิพธภัณฑ์แบบไม่มุ่งแสวงผลกำไรให้อยู่รอดภายใต้มาตรการภาษีที่บังคับใช้ในปัจจุบัน โดยมีข้อควรคำนึง 3 ประการ คือ ลักษณะการจัดตั้งองค์กรหน้าที่ในการชำระภาษี และสิทธิประโยชน์ทางภาษี

การเลือกรูปแบบขององค์กรในการจัดตั้งพิพธภัณฑ์มีส่วนสำคัญในการบริหารงานพิพธภัณฑ์ให้เกิดความยั่งยืน เนื่องจากลักษณะขององค์กรมีผลต่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการ และสัมพันธ์กับหน้าที่ในการชำระภาษี พิพธภัณฑ์จึงควรคำนวณรายรับ

รายได้ และประเมินวิธีการจัดหารายได้ เพื่อให้เหมาะสมกับอัตราภาษีและวิธีการคำนวณภาษี ฟิฟิธภัณฑ์ที่มีรายได้หลักจากการจัดจำหน่ายสินค้าไม่เหมาะสมที่จะจดทะเบียนเป็นสมาคมหรือมูลนิธิ เนื่องจากสมาคมหรือมูลนิธิต้องเสียภาษีเงินได้ในอัตราร้อยละ 2 ของรายได้ที่ไม่หักต้นทุนค่าใช้จ่ายแต่การจดทะเบียนเป็นสมาคมหรือมูลนิธินั้นเหมาะสมกับฟิฟิธภัณฑ์ที่มีรายได้หลักจากการบริจาค เนื่องจากไม่ต้องเสียภาษีเงินได้จากเงินบริจาค

ด้วยข้อกำหนดในปัจจุบัน การที่ภาคเอกชนต้องการจัดตั้งฟิฟิธภัณฑ์ที่ไม่แสวงผลกำไร หากไม่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในรูปแบบของสมาคมหรือมูลนิธิ ก็ต้องเสียภาษีเงินได้เช่นเดียวกับธุรกิจที่แสวงผลกำไร แต่เมื่อจดทะเบียนในรูปแบบองค์กรไม่แสวงผลกำไร การคำนวณภาษีก็ยังคำนวณจากรายได้โดยไม่ได้คำนึงถึงผลประโยชน์สุทธิ ทำให้สูตรสำเร็จของการเลือกประเภทขององค์กรต้องประเมินจากรายได้เป็นหลัก โดยฟิฟิธภัณฑ์ที่มีรายได้ไม่เกิน 150,000 บาทต่อปี ควรดำเนินงานในหน่วยภาษีบุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคล เพื่อจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีกรณีภาษีเงินได้ แต่หากมีรายได้เกิน 150,000 บาทต่อปี ก็ควรพิจารณาจดทะเบียนนิติบุคคลในรูปแบบสมาคมหรือมูลนิธิ และหากเป็นไปได้ก็อาจร้องขอเป็นสมาคมหรือมูลนิธิที่รับการประกาศเป็นองค์การสถานสาธารณกุศลตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร เนื่องจากได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีหลายประการที่เอื้อต่อการดำเนินกิจการฟิฟิธภัณฑ์ แต่อย่างไรก็ตาม ในการที่จะได้รับประกาศให้เป็นองค์การสาธารณกุศลได้นั้น จำเป็นต้องเป็นองค์กรที่ถูกต้องตามข้อกำหนดต่างๆ ตามที่ได้รับไว้ ซึ่งข้อกำหนดบางประการก็เป็นข้อจำกัดในการดำเนินงานตามพันธกิจของฟิฟิธภัณฑ์ ในกรณีนี้ฟิฟิธภัณฑ์แต่ละแห่งจึงควรไตร่ตรองตามความจำเป็นและความเหมาะสม อันจะทำให้ฟิฟิธภัณฑ์นั้นๆ สามารถดำเนินงานได้ตามพันธกิจและได้ประโยชน์สูงสุด

แม้ว่าด้วยรูปแบบขององค์กรจะมีผลต่อการเอื้อสิทธิประโยชน์ที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงิน โดยเฉพาะในเรื่องการหารายได้ของฟิฟิธภัณฑ์ แต่ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การระดมทุนในฟิฟิธภัณฑ์ประสบความสำเร็จนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะขององค์กรเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับบทบาทของฟิฟิธภัณฑ์และการสร้างความเชื่อมั่นให้กับแหล่งทุนที่ต้องการสนับสนุน

3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ ตามที่ได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ไปแล้วข้างต้นหากต้องการผลักดันให้เกิดแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานการภาชีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นควรมีการศึกษาเพิ่มเติมประเด็นต่างๆ อาทิ

3.1 การศึกษาเชิงเปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย การจัดตั้งองค์กรพิพิธภัณฑ์ และโครงสร้างการบริหารงานพิพิธภัณฑ์

3.2 การศึกษาวิเคราะห์สภาพอุปสรรคในการเคลื่อนงานพิพิธภัณฑ์โดยองค์รวม

3.3 การศึกษาด้านการบริหารการคลัง แนวโน้มการระดมทุนและการบริจาค เพื่อให้เห็นภาพรวมและเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย

3.4 การศึกษาผลกระทบที่เอื้อและเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ จากการออกพระราชบัญญัติปฏิรูปการศึกษา

3.5 การศึกษาบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ และวิเคราะห์บทบาทโดยภาพรวมของงานพิพิธภัณฑ์ไทยในปัจจุบัน

3.6 การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้ง หน่วยงาน หรือสถาบัน ที่สามารถดูแลและรับรองเพื่อให้เกิดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์เอกชนตามมาตรฐานสากล

การศึกษานี้เป็นจุดเริ่มต้นที่แสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยยังไม่ชัดเจนและไม่ได้ปรับเปลี่ยนเพื่อส่งเสริมงานพิพิธภัณฑ์ตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง

การส่งเสริมงานพิพิธภัณฑ์นั้นถือเป็นการส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการด้านการศึกษา เท่าที่ผ่านมารัฐมีความสามารถในการสนับสนุนงานพิพิธภัณฑ์อย่างจำกัดทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากรและองค์ความรู้ ทั้งนี้การส่งเสริมด้วยมาตรการทางกฎหมายจึงสามารถเป็นแนวทางสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาองค์กรพิพิธภัณฑ์ได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร (2548). การบริหารพิพิธภัณฑ์เชิงธุรกิจ. กรุงเทพฯ : สำนัก
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม (2538). การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย
รายได้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกียรติศักดิ์ ว่องพาณิชย์ (2547). ค่าการกุศล...ที่ให้ผลบุญทางภาษี. **สรรพากรสารสิน**.
5(51):12-27.
- ไกรยุทธ ชีรตยาคีนันท์. (2549). **ทฤษฎีภาษีเงินได้และภาษีเงินได้ของคนไทย**.
กรุงเทพฯ : ดวงกลม.
- จริยภัทร รัตโณภาส. (2550). **ปัจจัยกำหนดการบริจาคของครัวเรือนไทย**
วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะ
เศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิระภา สุชีประเสริฐ. (2541). ภาระหน้าที่การเสียภาษีของมูลนิธิหรือสมาคม.
สรรพากรสารสิน. 12(45), 47-48.
- ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. (2541). **คำอธิบาย กฎหมายภาษีอากร เล่ม 1**. (พิมพ์ครั้งที่ 2)
กรุงเทพฯ : ทีเทรนนิ่งเซ็นเตอร์.
- _____ (2553). **การวางแผนภาษีอากร Tax Planning**. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ
: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา.
- _____ (2554). **คำสอนวิชากฎหมายภาษีอากร**. (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพฯ :
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา.
- ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม และดุลยลักษณ์ ตราชูธรรม. (2548). **ประมวลรัฐฎากร (ฉบับมี
คำอธิบายย่อและคำพิพากษาศาลฎีกา)**. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพฯ : ทีเทรน
นิ่งเซ็นเตอร์.

- ประภัศสร โพธิ์ศรีทอง. (2554). กลไกที่เป็นปัญหาของพิพิธภัณฑ์ไทย. **เมืองโบราณ**. 37(1):72-78.
- พินิตา คู่คำเกิง. (2551). **ภาษีเพื่อการศึกษา**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัทธมน ผลิพัฒน์. (2547). **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมระดมทุนของผู้บริจาค : กรณีศึกษา สำนักงานจัดหารายได้ สภากาชาดไทย**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม) คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิเศษ เจียจันทร์พงษ์. (2540). **แนวโน้มของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย**. เอกสารการสัมมนาทางวิชาการ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- เพ็ญพรรณ เจริญพร. (2548). **พิพิธภัณฑ์สถานวิทยา**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รังสรรค์ ธนพรพันธุ์. (2516). **ทฤษฎีภาษีอากร**. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- ศิริพร ศรีสินธุ์อุไร. (บก.) (2551). **พิพิธภัณฑ์บันทึก ทบทวนบทเรียนจากการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สุธีราภรณ์ แสงจันทร์ศรี. (2551). **มาตรการทางภาษีอากรเพื่อส่งเสริมกิจการสาธารณกุศล**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสนีย์ สุวรรณดี. (2552). **แนวทางการพัฒนามาตรการทางภาษีเพื่อระดมทุนสนับสนุนการศึกษาไทย**. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล การอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 13 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

บุคลากรกรม

จุฑามาศ ลิ้มรัตนพันธ์. (2555). นักวิจัยโครงการฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). สัมภาษณ์.

โชติรส เกตุแก้ว. (2555). อาสาสมัครและเหรียญกษาปณ์พิพิธภัณฑ์ภายใต้การดูแลของ สมาคมกวีวัฒนธรรม. สัมภาษณ์.

นवलพรรณ บุญธรรม. (2555). นักวิจัยโครงการฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). สัมภาษณ์.

ปณิดา สระวาสี. (2555). นักวิจัยโครงการฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ศูนย์ มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). สัมภาษณ์.

ปิยพงศ์ สุขเมติกุล. (2555). อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์.

พิพัฒน์พงศ์ อิศรเสนา ณ อยุธยา. (2555). ผู้แทนพิเศษสำนักงานทรัพย์สินส่วน พระมหากษัตริย์, ประธานคณะกรรมการจัดการพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงอาหาร สำเร็จรูปที่ 1 (ฝาง), กรรมการมูลนิธิพระราชนิเวศน์มฤคทายวันในพระอุปถัมภ์ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัฒน์วดี และกรรมการ มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยในพระบรม ราชูปถัมภ์. สัมภาษณ์.

ภัทธิดา สุขเกษม. (2555). ข้าราชการบำนาญ กระทรวงการคลัง เจ้าหน้าที่ตรวจสอบ ภาษีชำนาญการพิเศษ สรรพากรพื้นที่ 12 กรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์.

วรภัทร์ ธีรชัยศุกิจ. (2555). ประธานกรรมการผู้จัดการ บริษัท ชมภู ดิวิปา จำกัด อดีต ผู้จัดการโครงการด้านพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ร่วมสมัยภายใต้มูลนิธิเกี่ยวกับ ศิลปะและโครงการภายใต้สำนักงานมูลนิธิพระราชนิเวศน์มฤคทายวันในพระ อุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัฒน์วดี. สัมภาษณ์.

วรรณนา นาวิกมูล. (2555). อาจารย์ประจำภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ผู้ก่อตั้งและผู้บริหารบ้านพิพิธภัณฑ์ภายใต้การดูแล
ของสมาคมกิจวัฒนธรรม. สัมภาษณ์.

อลิสา ภูซอ่ม. (2555). หัวหน้าฝ่ายธุรกิจพิพิธภัณฑ์ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้
แห่งชาติ. สัมภาษณ์.